

С. Кулик,
кандидат політичних наук, доцент кафедри країнознавства
і міжнародних відносин Східноєвропейського
національного університету імені Лесі Українки

МІЖНАРОДНІ ПРОБІГИ МОТОКЛУБУ «НІЧНІ ВОВКИ» – ЕЛЕМЕНТ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ВОЛОДИМИРА ПУТІНА

Проаналізовано особливості проведення пробігів мотоклубу «Нічні вовки» «Дороги Перемоги – на Берлін!». Розглянуто інформаційний резонанс цих пробігів у контексті підтримки їх державною владою Російської Федерації та реакцію на них органів влади, громадськості та байкерів країн Європи.

Ключові слова: байкери, мотоклуб «Нічні вовки», пробіг «Дороги Перемоги – на Берлін!», влада РФ, провокації, акції протесту.

Діяльність мотоклубу «Нічні вовки» набула особливого міжнародного резонансу завдяки мотопробігам «Дороги Перемоги – на Берлін!», присвяченим Дню Перемоги, що його відзначає РФ. В умовах, коли Росія анексувала Крим, а байкери були активними учасниками подій на південному-сході України на стороні РФ, мотопробіг привернув увагу політикуму і громадськості країн-членів ЄС.

Пробіги «Нічних вовків» – не лише приватна ініціатива мотоклубу, це повноцінний інструмент публічної дипломатії РФ у реалізації зовнішньої політики. З цією метою Федеральне агентство у справах СНД, співвітчизників, які проживають за кордоном («Россотрудничество»), створило мережу закордонних представництв – Координаційні ради організацій російських співвітчизників в державах світу. Представництва КРОРС працюють майже у всіх країнах Європи відповідно до програм МЗС РФ. У переліку завдань КРОРС на 2016 р. був пункт про залучення європейських байкерських клубів до мотопробігу «вовків» «Дорогами Перемоги». На пропозицію брати участь в ініціативі КРОРС відгукнулися байкери Угорщини, Австрії, Чорногорії, Сербії, Болгарії, Македонії, Словаччини, Туреччини, Франції, Хорватії, Чехії [5]. Однією з преференцій їм обіцяно запрошення на «Байк-Шоу – 2016», яке планували провести в Севастополі 12 серпня 2016 р.

Таблиця 1.

Характеристика мотопробігів «Дороги Перемоги – на Берлін!» байк-клубу «Нічні вовки»*

Аспекти	Характеристика
Дата проведення	2015 р.: 25 квітня – 9 травня, присвячений 70-річчю Перемоги РФ у Великій Вітчизняній війні; 2016 р.: 29 квітня – 9 травня
Маршрут	6 тис. км, шість країн, дванадцять міст Європи: Москва – Мінськ – Брест – Вроцлав – Брно – Братислава – Відень – Мюнхен – Прага – Таргау – Карлсхорст – Берлін
Координатор пробігу, кількість байкерів	Пробіги відбулись без участі президента мотоклубу «НВ» Олександра Залдостанова «Хірурга», на якого США, Канада, країни ЄС наклали санкції. Координатор акції – Андрій Бобровський «Акела», відомий з приводу «обшуку косметички» при перетині польського кордону під час пробігу 2015р. Колона стартувала в Москві чисельністю 200 байкерів. Організатори заявляли, що по маршруту буде рухатись група з 15-20 мотоциклістів, а у Берліні їх буде декілька сотень.
Символіка	Планували використати радянські («За Родину! За Сталина!») прапори, фірмові жилети байк-клубу «НВ» з символікою пробігу «Дорогами війни», футболки із зображенням Й. Сталіна. Однак у країнах ЄС організаторам дозволили використали лише копію прапора Перемоги.

Ідеологія	Мотопробіги прославляли силу духу і непереможність «російської людини». Ідея мотопробігу країнами Європи, за словами О.Залдостанова, виникла після спілкування з ветераном ВВв Н. Кириловою (м. Єкатеринбург), яка була бійцем мотоциклетної роти Уральського добровольчого танкового корпусу [4]. «Велика Перемога – вершина російської історії». Маршрут пробігу – це маршрут Червоної Армії. Під час пробігу байкери відвідували могили радянських воїнів-визволителів, меморіальні комплекси, присвячені Другій світовій війні; відновлювали символи Перемоги. Захід завершили біля пам'ятника Воїну-визволителю у Трептов-парку. Відновлення СРСР: висловлювання «Хірурга»: «там де «Нічні вовки», там Росія», «ми всі разом слов'яни»; «Білорусія, Україна – це Росія». Свої дії на міжнародній арені лідер «НВ» називає «народною дипломатією».
Підтримка пробігів владою РФ	Інформаційна. Широке висвітлення у медіа-просторі РФ та за кордоном. Заяви представників влади – міністр оборони РФ С. Шойгу: «Мотопробіг через Польщу потрібно робити на танках. «НВ», успіху вам!» [3]; прес-секретар Президента РФ Д. Песков: «Нам дуже шкода, ми дуже жалкуємо через таке рішення» (щодо заборони влади Республіки Польща перетинати байкерам кордон країни). Дипломатична. МЗС і посольства РФ у країнах Європи інформували про пробіг уряди країн ЄС, забезпечували безпеку учасників пробігу, брали участь у його заходах. МЗС РФ заздалегідь направило до МЗС РП офіційну ноту протесту, звинуватив Польщу в зриві мотопробігу «НВ». Юридична. «НВ» подали до суду на прикордонну службу РП з вимогою визнати дії прикордонників незаконними, анулювати у паспортах печатки про заборону в'їзду, відновити візи і повернути витрачені кошти (червень 2015 р.) [9]. 6 травня 2015 р. міський суд Берліна відмінив заборону місцевої влади на проїзд байкерів містом. Суд не знайшов доказів того, що акція несе загрозу безпеці мешканцям міста [7]

*Складено автором за: [3; 4; 7; 9].

Виділимо такі особливості проведення мотопробігів «Нічних вовків»:

1) Пробіги «Москва – Берлін» «НВ» створили «інформаційну хвилю» у Європі. Вони заздалегідь анонсували пробіги і заходи, що будуть проведені у містах за їх маршрутом. При цьому не деталізували технічні, дорожні особливості пробігу. «НВ» проводили свої акції у переддень 9 Травня, таким чином, що саме цього дня спричинити інформаційний вибух. Пробіги «НВ» – це тестовий режим дій В. Путіна на міжнародній арені. Тому «НВ» хотіли зробити пробіг «Москва – Берлін» традиційним.

Журналісти, високопосадовці, представники державної влади, лідери політичних партій країн Європи у медіа-просторі активно коментували, оцінювали дії російських байкерів. Таким чином, «НВ» прагнули максимально заповнити інформаційний простір із позитивним/негативним згадуванням про себе. Останнє, однак, не було суттєвим для них. Вважаємо, що члени клубу «НВ» досягли поставленої мети: вони як моторизовані туристи дістались Берліну і влаштували там «приватне свято».

2) «НВ» не вдалось проникнути на територію країн ЄС організованими мотогрупами. Вони планували це зробити поодинокі або окремими групами через прикордонні переходи у різних країнах, інколи у декілька спроб. Дехто з них дістався літаками до Чехії, Словаччини. У таких випадках далі по маршруту вони пересувались на орендованих або позичених у місцевих прихильників транспортних засобах. Припускаємо, що це вдалось завдяки підтримці «НВ» російськими спецслужбами та російського байкерського лобі за кордоном.

3) Влада Російської Федерації надала всебічну підтримку пробігам «НВ». Мотопробіги постійно перебували у полі зору МЗС і закордонних представництв РФ в країнах Європи, територією і шляхами яких він проходив. Наприклад, генеральний консул РФ зустрічав байкерів у прикордонних пунктах пропуску, супроводжував їх службовим автомобілем. Представники

влади РФ миттєво реагували на події, пов'язані з мотомаршем байкерів, а російські журналісти з'являлись у потрібних місцях і швидко продукували інформаційні повідомлення. Інколи з досить промовистими заголовками – «Помста Варшави» (телеканал «LifeNews»).

4) «НВ» перебільшували кількісні та якісні характеристики своїх акцій. Наприклад, «НВ» планували, що група з 200 байкерів прибуде в Брест, і перейде кордон з Польщею. Але до «Брестської фортеці» приїхали лише 40 мотоциклістів, серед них безпосередньо «вовками» були 15 осіб. У Білорусі основний склад «НВ» поповнили мотоциклісти з країн-членів ЄС, які вирушили з ними в одній колоні. Саме ці байкери повинні були утворити кістяк групи «НВ», яка б «прорвалася» до Європи. Отже, багато байкерів, які брали участь у пробігах, формально не належали до «вовків» і мали паспорти інших країн Європи. Вони лише підтримали цю акцію, хоч більшість з них були одягнуті у фірмові жилети байк-клубу з символікою пробігу «Дорогами війни». Таким чином, певна кількість «НВ» виявилась фейковими байкерами, що однак не завадило організаторам пробігу назвати його європейським.

«НВ» неодноразово зазначали, що «у церемоніях вшанування пам'яті радянських героїв брали участь понад 100 мотоциклістів – членів клубу з РФ, Словаччини, Чехії, РП і ФРН». Тобто, усіх мотоциклістів, які приєдналися до «НВ» за маршрутом пересування, автоматично вважали «вовками». У різних містах колона байкерів нараховувала 10-20 осіб, а поблизу Мюнхена поліція затримала колону у складі одного мотоцикла, одного автомобіля супроводу і двох авто з дипломатами [6]. Протягом усього маршруту пробігу, керівництво «НВ» не зазначало точну кількість байкерів, які перебувають в дорозі, як вони перетинали кордон. Отже, залучення європейських байкерів «НВ» інтерпретували як солідарність з російськими у контексті пошанування Дня Перемоги.

5) «НВ» передбачили можливу реакцію на свої дії органів влади та громадськості країн, якими пролягав маршрут. Тобто, вони свідомо провокували громадян, засоби масової інформації, правоохоронні органи цих країн на заяви та акції на свою адресу. Принаймні, поліція цих країн щільно опікала «російських мотоциклістів».

На пробіги байкерів жорстко зреагувала влада Республіки Польщі – першої з країн Шенгенської зони на шляху мотоциклістів. Ситуацію щодо пробігу обговорювали на засіданні уряду країни – прем'єр-міністр Є. Копач назвала його «особливою провокацією». У 2015 р. лише влада РП офіційно відмовила російським байкерам у проїзді своєю територією. У 2016 р. формальну причину відмови сформулювали так: «через загрозу для громадського порядку і безпеки держави». Польські прикордонники відмовили у в'їзді до країни не лише байкерам – громадянам РФ, але й байкерам – громадянам країн ЄС. На нашу думку, скандал з «косметичкою» на польському кордоні під час пробігу 2015 р., що став об'єктом мемів, «фотожаб» в інтернеті, був продовженням російської «окупації» європейського медійного простору.

Акції протесту влаштовані проти «НВ», організатори пробігу трактували як провокації ультранационалістичних організацій, для яких неприйнятна дружба з Росією, звинувачували їх у русофобії.

6) Мотопробіги «російських мотоциклістів» дискредитували вітчизняний, європейський і міжнародний байкерський рух, внесли розкол у відносини між різними групами мотосупільства. Байкери Санкт-Петербургу (РФ) вважають, що ці пробіги перетворили у піар-акцію мотоклубу «НВ» і його лідера. Жоден з байк-клубів Білорусі не приєднався до цих «сумнівних» акцій. У ньому брали участь лише члени місцевого відділення «НВ», які супроводжували (20-30 осіб) московських одноклубників територією Білорусі.

Проти пробігу «НВ» висловились об'єднання байкерів Польщі, Чехії, Словаччини і Австрії. Вони вважали ці акції політичними, а кількість учасників міжнародного мотопробігу – 30-40 чол. по країні – не серйозною. Польські байкери погрожували не пустити «російських мотоциклістів» до Європи. Байкери та громадські активісти створили сторінку «Ні проїзду бандитів з Росії через Польщу!» у Facebook, влаштували несилові акції протесту вздовж маршруту мотопробігу. У Чехії протестувальники (50 осіб) організували для байкерів «коридор ганьби»: перекрили дорогу сидячим пікетом [8]. Такі зустрічі «вовків» відбулись із використанням контр-символіки: прапорами України, ЄС, США, НАТО; банерами з фотомонтажем, що зображували В. Путіна в образі Гітлера і Сталіна; гаслами: «Додому,

окупанти!», «Чемодан, вокзал, Росія!» і «Свободу кримським татарам!».

Реакція на пробіг «російських мотоциклістів» була неоднозначною. Наприклад, президент польського мотоклубу «Катинський рейд», організатор щорічних мотопробігів до Катині (Смоленська область, РФ), В. Венгжин підтримав марш «НВ». Варто зазначити, що у 2015 р. він очолював виборчий штаб «правого» кандидата в президенти Польщі Г. Брауна, відомого своїми антиукраїнськими (виступав проти підтримки України в боротьбі з агресією РФ) і антисемітськими заявами. Ці польські байкери звернулись до МЗС країни з проханням забезпечити росіян візами і охороною. В. Венгжин зустрічав російських колег на прикордонному переході [2]. Коли на територію РП не пропустили «вовків», мотоклуб «Катинський рейд» на знак солідарності здійснив мотопробіг за росіян. Вони проїхали Європою по маршруту «НВ», запалили свічки пам'яті, поклали вінки біля пам'ятників полеглих за звільнення Польщі радянських солдат.

Загалом, західне суспільство не дуже схвилював проїзд «російських мотоциклістів», не спостерігалось чисельних акцій протесту. Рішуче проти цих пробігів виступила преса, незначна частина місцевих байкерів та громадські активісти.

7) «НВ» вважають, що їх пробіги демонструють недосконалість європейської демократії і толерантності. Заборони проведення пробігів вони трактують як порушення прав людини, свободи вираження: «ми становимо загрозу для ЄС саме тим, що у нас своє світовідчуття, свої ідеї». Зазначимо етичний аспект. Хоча «НВ» стверджували, що «не намагаються щось нагадати німцям», але їх висловлювання досить неоднозначні: «Європа так гордиться своєю демократією, але за неї заплатили ми» (тобто прадіди, які залишились лежати на полях Європи – Кулик С.), «були поляки, які воювали, які дійшли з Червоною Армією до Берліну. Але також були й поляки, котрі стали поліцаями і наглядчачами в єврейських гетто. Можливо, їх нащадкам сьогодні не подобається ідея нашого марш-кидка» [1]. На думку байкерів, Європа повинна задуматись над своєю поведінкою. Таким чином, «НВ» своїми діями розхитували імідж демократичних країн, вносили напругу у міжнародні відносини.

Висновки. Незважаючи на заяви байкерів про те, що проведення пробігів було узгоджено на рівні перших осіб країн Європи, негативне ставлення до акцій «НВ» висловили преса, громадські організації цих держав, які розглядали їх як провокацію, елемент поширення російської символіки та ідеології «руського мира» в Європі. Проїзд, перебування, висловлювання «НВ» були направлені на підриг територіальної цілісності держав, їх історичного походження й пам'яті, їх супроводжували акції протесту громадськості і місцевих байкерів. Це завадило масовості пробігу, змусило «вовків» «штурмувати» Берлін окремими групами. «Російські мотоциклісти» намагались створити ідеологічний фундамент для підготовки гібридної війни РФ проти країн-сусідів, країн-членів ЄС. Свої регіональні відділення у країнах Європи «НВ» використали як лобі під час проведення міжнародних пробігів. Зважаючи на те, що відтепер мотопробіг проводитимуть щорічно, ситуація навколо нього буде зумовлювати загострення міжнародних відносин.

Список використаних джерел

1. Александр Хирург: Великая Победа – вершина русской истории. URL: <http://antimaidan.ru/article/564> (10.04.2015).
2. В Польше нашлись лоббисты мотопробега пропутинских байкеров. URL: <http://apostrophe.com.ua/news/world/2015-04-15/v-polshe-nashlis-lobbisty-motoprobeга-proputinskih-baykerov/21501>.
3. Васильева М. «Ночные волки» – ручные байкеры Путина. URL: <http://gordonua.com/publications/nochnye-volki-ruchnye-baykery-putina-77821.html> (27.04.2015).
4. Ващенко В. Байкеры недовольны Хирургом. URL: <http://www.gazeta.ru/social/2015/05/12/6683141.shtml>.
5. Гусаров В. «Волчий» демарш в канун 9 мая. URL: <http://politkuhnya.info/stati-analitika/volchii-demarsh-v-kanun-9-maya.html> (03.05.2016).
6. «Ночные волки» продолжили пробег по территории Германии. URL: <http://www.svoboda.org/content/article/26992690.html> (04.05.2015).
7. «Ночные волки» проехали по центру Берлина. URL:

<http://www.dni.ru/society/2015/5/9/302953.html> (09.05.2015).

8. Путінські «Нічні вовки» проїхались «коридором ганьби» у Празі. URL: http://24tv.ua/putinski_nichni_vovki_proyihalis_koridorom_ganbi_u_prazi_n683862 (07.05.2016).

9. СМІ: «Ночные волки» намерены посетить Польшу. URL: <http://vz.ru/news/2016/3/3/797754.html> (03.03.2016).
